

Надійшла до редакції 19.09.2012 р.

УДК 811.161.2:[001.4:81'367.4]

СИНТАКСИЧНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МИТНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

В. М. Дейнека

*Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*

Реферат. Предметом дослідження є синтаксичний спосіб творення термінів в українській термінології митної справи. Як показує проведене дослідження, переважна більшість термінів цієї галузі є термінами-словосполученнями (ТС), які утворюються на основі однослівного терміна в процесі уточнення його значення. Визначення кількісного співвідношення двокомпонентних і багатоконпонентних синтаксичних конструкцій дозволяє виявити способи подолання нормативних невідповідностей. За частиномовною належністю головного слова всі двокомпонентні конструкції належать до субстантивних, у межах яких виділено субстантивно-субстантивні та субстантивно-ад'єктивні структурно-семантичні моделі. На наступних етапах термінотворення, створюються трикомпонентні термінологічні словосполучення, шляхом повторного означення двокомпонентних ТС.

Ключові слова: термін, термінологія, термін-словосполучення (ТС), двокомпонентна синтаксична конструкція, структурно-семантична модель, субстантивно-субстантивна модель, субстантивно-ад'єктивна модель.

Як свідчать дані багатьох досліджень з української термінології, у сучасних галузевих терміносистемах переважають багатослівні термінологічні номінації [1; 2; 3; 4; 5 та ін.]. Сучасні терміносистеми представлені термінологічними одиницями, серед яких переважна більшість (понад 70 %) – словосполучення, а найбільш продуктивним способом термінотворення в сучасній українській мові є синтаксичний спосіб, за допомогою якого утворюються так звані складені терміни або терміни-словосполучення [6, с. 171].

Дослідження та аналіз структурного складу термінологічних словосполучень митної справи свідчить про збереження цієї тенденції й у митній терміносистемі. Так, із сорока чотирьох основних термінологічних найменувань митної справи, визначених у ст. 1 Митного кодексу України, тридцять чотири найменування – це терміни-словосполучення різної структури, що складає 77,2 %, зокрема: валютні цінності, банківські метали, вільний обіг, контрафактні товари, зона митного контролю, посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій, переміщення товарів через митний кордон України у супроводжуваному багажі тощо [7, с. 4-10]. Аналіз текстів спеціальної літератури з митної справи засвідчує наявність різнокомпонентних терміноодиниць, яка, за проведеними спостереженнями, складає приблизно 72% від усієї кількості галузевих термінів.

У мовознавчій науці терміни-словосполучення одержали назву *аналітичних термінів* [8, с. 71] або *аналітичних номінацій* [9, с. 248]. Аналітичним термінам характерні виразні систематизувальні властивості, здатність передавати ієрархічні відношення, належність до певного класифікаційного ряду, в основі якого родо-видова співвіднесеність понять. О. М. Кожин, визначаючи природу термінів-словосполучень, зауважує: “У складеному терміні елементи лексико-граматичної структури є взаємопов’язаними частинами цілого: конкретизація означуваного здійснюється за

допомогою означального компонента, який пов'язує означуване із системою понять і тим самим класифікує означуване [10, с. 84]"; отже у структурі складеного терміна чітко простежуються існуючі системні відношення між явищами, поняттями, об'єктами тощо. Такі відношення й лежать в основі розмежування синтаксичних словосполучень і термінологічних словосполучень, оскільки обов'язковою умовою термінологічності словосполучення є наявність термінологічного поля (галузевої терміносистеми), у якому терміносполучення й здобуває свого значення. Семантика термінологічного словосполучення мотивована граматичною та лексичною семантикою його компонентів, але провідну роль для формування семантики терміна відіграє дефініція, наприклад: "митне оформлення – виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів" [7, с. 6]; "митний склад – митний режим, відповідно до якого ввезені із-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України" [7, с. 99]. Наведені приклади свідчать про те, що значення складеного терміна визначається за допомогою інших термінів, кожен з яких, у свою чергу, має дефініцію. Отже, складений митний термін набуває термінологічного значення виключно як член митної терміносистеми.

Мета статті – з'ясувати потенціал синтаксичного способу творення термінів у терміносистемі митної справи, визначити найбільш продуктивні моделі термінів-словосполучень, здійснити аналіз їхніх семантико-синтаксичних особливостей.

У нашому дослідженні складеним терміном або терміном-словосполученням (ТС) будемо вважати цілісну мовну одиницю, значення якої безпосередньо виводиться із значень її компонентів, що об'єднані відповідною структурно-семантичною моделлю, та зв'язані між собою певним синтаксичним зв'язком – узгодженням або керуванням.

Як правило, основою створення терміна-словосполучення служить однослівний термін, який виражає вихідне поняття на змістовому рівні. Для конкретизації, уточнення значення цього вихідного слова-терміна відбувається послідовне приєднання до нього слів-уточнювачів [11, с. 44]. У зв'язку з цим можна припустити, що чим більше компонентів у складі ТС, тим пізніше воно виникло в галузевій терміносистемі: *контроль – митний контроль – зона митного контролю – зона спрощеного митного контролю; переміщення – переміщення товарів – переміщення товарів через митний кордон України – переміщення товарів через митний кордон України у вантажних відправленнях* [7] тощо.

У митній терміносистемі за допомогою термінів-слів, що виконують роль базисних елементів, утворюються досить довгі термінологічні ряди, до складу яких можуть входити до тридцяти і більше термінів-словосполучень. У таких ТС сполучуваність стрижневого митного слова-терміна із залежними компонентами є джерелом його нового значення у новій формі. Так, наприклад, найбільш продуктивним виявився прикметник *митний*, на основі якого утворено сто сорок вісім ТС, зафіксованих у різних фахових текстах митної галузі: *митна декларація, митний контроль, митний режим, митний кордон, митний тариф, митний огляд, митний брокер, митний пункт, митний склад, митна політика, митна інформація, митна статистика, митна територія, митна транзитна операція, митна формальність, режим зони митного контролю, функції митного контролю, організація митного*

контролю, суб'єкти митного контролю, спеціальний преференційний митний режим [7; 12; 14] тощо. Також досить високу продуктивність виявили: іменник **товар(и)** – п'ятдесят шість ТС (партія товару, опис товару, код товару, ідентифікація товарів, умови поставки товарів, контрафактність товарів, шлях переміщення товару, українські товари, іноземні товари, переміщення товарів під митним контролем, переміщення товарів транзитом, строк зберігання товарів, підакцизні товари [7; 12; 14] тощо); прикметник **валютний** – тридцять три ТС (валютні операції, разова валютна операція, сторони валютної операції, валютна інтервенція, валютне застереження, валютна політика, валютні обмеження, валютні ринки, внутрішній валютний ринок, валютні цінності, валютний демпінг, валютний курс, валютні надходження, валютний контроль, валютне регулювання, державне валютне регулювання [13; 14] тощо); іменник **заходи** – дванадцять вісім ТС (паратарифні заходи, фінансові заходи, антидемпінгові заходи, протекціоністські заходи, компенсаційні заходи, нетарифні заходи, монополістичні заходи, технічні заходи, заходи автоматичного ліцензування, заходи кількісного контролю, заходи контролю над цінами, нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі [12; 13; 14]); іменник **мито** – тридцять два ТС (ввізне (імпортне) мито, вивізне (експортне) мито, транзитне мито, адвалерне мито, специфічне мито, комбіноване мито, спеціальне мито, антидемпінгове мито, компенсаційне мито, сезонне мито [7; 12; 13; 14]); іменник **квоти** – десять ТС (індивідуальні квоти, групові квоти, спеціальні квоти, антидемпінгові квоти, компенсаційні квоти, тарифні квоти, сезонні квоти, глобальні квоти, процентні квоти, імпортні (експортні) квоти [13]) тощо.

У деяких випадках маємо коротші термінологічні ряди, але можна констатувати наявність ресурсу для їх збільшення. Наприклад, до переліку технічних заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності входить технічне регулювання, що регламентує “норми, які безпосередньо або опосередковано встановлюють технічні вимоги до продукту. До них належать санітарне регулювання, мета якого – захищати життя та здоров'я людей та тварин; фітосанітарне регулювання – метою якого є захист рослин; заходи щодо захисту навколишнього середовища та дикої природи; заходи щодо захисту безпеки людей; заходи щодо забезпечення національної безпеки [12, с. 227]”. Як бачимо, в трьох останніх випадках брак терміна приводить до використання описового звороту “заходи щодо...”. На нашу думку, цілком логічно було б “заходам щодо захисту навколишнього середовища та дикої природи” дати назву екологічне регулювання, “заходи щодо захисту безпеки людей” назвати сек'юритарним регулюванням (від англ. *security* – громадська безпека) або охоронним регулюванням, а “заходи щодо забезпечення національної безпеки” – безпековим регулюванням.

Наведені приклади ілюструють здатність термінів-іменників виступати головним словом у творенні термінів-словосполучень. У термінах-словосполученнях з прикметником **митний** стрижневе слово-іменник пояснюється залежним компонентом, що комплексно окреслює митну семантику. Висока термінотворча продуктивність прикметника **митний** зумовлена тим, що саме завдяки семантиці цього атрибута те чи інше терміносполучення стає складником української митної терміносистеми.

Зазначимо, що термінологічному словосполученню характерні як властивості терміна (системність, наявність дефініції, тенденція до моносемії в межах терміносистеми, відсутність експресії, стилістична нейтральність тощо [6, с. 146-147]), так і властивості синтаксичної одиниці. Як синтаксична одиниця (словосполучення) аналітичний термін являє собою певну конструкцію, до складу якої входять два чи більше слів на основі підрядного зв'язку, у якій можна виділити головне слово (стрижневий компонент) і залежне слово (слова) – підрядний компонент. У термі-

носистемі митної справи за допомогою синтаксичного способу утворюються терміни різних структурних типів, оскільки будуються за різними моделями й мають у своєму складі різну кількість терміноелементів. Водночас, термінологічні словосполучення можуть бути утворені за однією моделлю, але при цьому мати різну кількість терміноелементів: пор. напр., *технічний засіб* і *носій аудіовідеоінформації* [14] є бінарними атрибутивними конструкціями, побудованими за однією моделлю “прикметник + іменник”, але структурно вони відмінні, оскільки до складу терміна *технічний засіб* входять два терміноелементи (*технічний* + *засіб*), а до складу терміна *носій аудіовідеоінформації* – чотири (*носій* + *аудіо* + *відео* + *інформація*).

В українському мовознавстві узвичаївся поділ словосполучень на прості, що складаються з двох компонентів та ускладнені, які містять три й більше компоненти [15, с. 196]. Враховуючи міркування щодо кількісних і якісних характеристик констрування кількох лексем у складі словосполучень, а також погоджуючись з тим, що “кількісно найоптимальнішими є дво- та трикомпонентні терміносполучення, бо в них найменше помітні протиріччя між такими вимогами до терміна як короткість і точність” [16, с. 49], у своєму дослідженні в складі митної термінології виділяємо дво-, три- та багатокомпонентні термінологічні конструкції з метою встановлення реального вияву кореляції між двома основними вимогами – короткості та точності – на рівні синтаксичних термінологічних одиниць митної термінології.

Визначення кількісного співвідношення двокомпонентних і багатокомпонентних конструкцій, у масиві термінології митної справи дозволить зробити висновки щодо характеру нормалізаційних тенденцій, а також визначити способи подолання нормативних невідповідностей на цьому рівні терміносистеми. Зважаючи на межі статті, зосередимо увагу на двокомпонентних термінологічних конструкціях.

Як засвідчує проведений структурний аналіз термінологічних словосполучень митної терміносистеми, найбільшу кількість ТС (65 %) складають двокомпонентні конструкції типу: *дорогоцінний метал, вільний обіг, особистий огляд, митні документи, митні збори, культурні цінності, іноземні товари, валютна інтервенція, ідентичні товари, подібні товари* [7; 12; 13] тощо. Компоненти таких ТС поєднані на основі атрибутивного типу семантико-синтаксичних відношень. Атрибутивні словосполучення є найбільш поширеним типом словосполучень, які використовуються для точного опису різних об'єктів і явищ дійсності. Вони утворюють найменування з виразною семантикою, яка повністю задовольняє вимогам системності й зрозумілості, що лежать, як слушно твердить О. Г. Чумак, в основі побудови досконалої термінологічної системи [3, с. 76]. Термінологічні словосполучення такого типу складаються з “визначеного” і “визначального”. У складі митних термінів-словосполучень у ролі визначального найчастіше виступають прикметники: *валютні злочини, митні переваги, міжнародний вантаж, митна печатка, українські товари, юридична особа, товарна номенклатура, митний інспектор, бартерний контракт, залишкова позиція*; набагато рідше – дієприкметники: *контрольована поставка, чинне законодавство, уповноважена особа*; іменники у формі непрямих відмінків: *пункти пропуску, права власника, класифікатор документів, контрольованість переміщення, ідентифікація декларанта, декларант товарів, країна відправлення, власник товару* [12; 13] тощо.

За частиномовною належністю головного слова всі проаналізовані двокомпонентні терміни-словосполучення належать до субстантивних. Беручи до уваги також морфологічне вираження залежних компонентів, у складі митних двокомпонентних ТС виділяємо субстантивно-ад'єктивні, утворені за моделлю “прикметник + іменник у Н. відм.” (А + N) та субстантивно-субстантивні – “іменник у Н. відм. + іменник у

Р. відм.” та “іменник у Н. відм. + іменник в інших відм. з прийменником” (N + N) структурно-семантичні моделі.

Двокомпонентні ТС, утворені за моделлю A + N, являють собою поєднання головного слова, вираженого іменником, із залежним словом – прикметником (рідше – дієприкметником) на основі синтаксичного зв'язку узгодження: *нетарифні заходи, регіональна митниця, підакцизні товари, експортне мито, іноземні громадяни, залишкова позиція, товарна позиція, гарантійний випадок, митний перевізник, залізнична накладна, гуманітарна допомога, акцизний збір, уповноважений банк, усне декларування* [12;13] тощо. У наведених термінах означуване слово (іменник) називає родові поняття, а означальне (прикметник / дієприкметник) конкретизує його вид, виступає диференційним компонентом, тобто – видове. Висока продуктивність таких ТС зумовлена тим, що вони передають специфіку родових відношень у найменуваннях спеціальних понять митної терміносистеми.

До складу двокомпонентних ТС митної термінології найчастіше входять відносні прикметники, які виконують роль засобу диференціації однотипних понять, явищ, предметів: *фізична особа – юридична особа, спеціальна ліцензія – генеральна ліцензія – компенсаційна ліцензія, ветеринарний контроль – карантинний контроль – фітосанітарний контроль* тощо; і / або характеризують їх за належністю: *митна територія, митні правила, фінансові гарантії, товарна номенклатура, валютні злочини, валютні цінності, ринковий простір* [13; 14] тощо.

Також зафіксовано поодинокі випадки вживання у ролі диференційного компонента якісних прикметників, які втратили значення порівнюваності й набули постійної ознаки, напр.: *цінні папери, небезпечний вантаж, прямий контроль, вільний обіг, зелений коридор, червоний коридор, дрібна відправка* [13] тощо.

Прикметники, що входять до складу двокомпонентних терміносполучень, мають, у переважній більшості (91 %), просту будову. Рідше (9 %) використовуються складні прикметники-компоненти ТС: *режимно-секретна робота, митно-тарифне регулювання, правоохоронна діяльність, санітарно-карантинний контроль, зовнішньоекономічна діяльність, санітарно-гігієнічна експертиза, зовнішньоекономічні операції* [7; 12] тощо. Водночас, зауважимо, що складні прикметники завдяки своїй структурно-семантичній ємності мають досить значний твірний потенціал у митній термінології, оскільки можуть служити більш компактним варіантом ускладнених атрибутивних компонентів терміносполучень. Так, наприклад, трикомпонентне прийменникове ТС *заходи контролю над цінами* [12] можна замінити на двокомпонентне безприйменникове ТС *контрольноцінові заходи*, за аналогією до *паратарифні заходи* [12], *фінансові заходи* [12].

Як зазначено вище, у ролі атрибута в субстантивно-ад'єктивних ТС у рідких випадках може виступати дієприкметник. Розглянемо такі випадки окремо, оскільки в українській термінології через недосконалість “існуючої теорії дієприкметників та відсутність методики, спираючись на яку такі терміни можна було б формувати впевнено” [17, с. 47], спостерігаються певні труднощі та суперечності при формуванні термінів з дієприкметниками.

Як відомо, до лексико-граматичних особливостей української мови належить майже повна відсутність у ній активних дієприкметників теперішнього часу [18, с. 156; 19, с. 193]. Разом з тим, серед двокомпонентних митних ТС спостерігаємо скальковані російські терміни з активними дієприкметниками теперішнього часу: – *контролюючі органи* – з рос. *контролирующие органы*, *плавучий засіб* – з рос. *плавучее средство*, – *сильнодіючі речовини* – з рос. *сильнодействующие вещества*, *регламентуючий перелік* – з рос. *регламентирующий перечень*, *комплектуючі вироби* – з рос. *комплектующие изделия* [14] тощо. Такі кальки, що містяться у

фахових митних текстах і навіть у законодавчих документах, безумовно є помилковими, і їх слід замінити термінами, що відповідають нормам українського словотворення: *контрольні органи, плавний засіб, сильнодіючі речовини, регламентувальний перелік, комплектувальні вироби*. У наведених скалькованих ТС дієприкметники характеризують “властивість”, а не “перебування в дії”, тобто вони виконують функції прикметника, тому, відповідно до чинного українського стандарту (ДСТУ 3966 – 2000), їх можна замінити прикметниками. Не наполягаючи саме на запропонованих варіантах, звертаємо увагу на необхідність свідомого створення питомих термінів відповідно до мовної норми, оскільки в українській мові існують відповідні засоби, що здатні реалізувати термінологічну функцію дієприкметників.

Субстантивно-субстантивні ТС митної терміносистеми представлені кількома групами. Найбільш чисельна з них включає терміносполучення, побудовані за моделлю “іменник у Н. відм. + іменник у Р. відм”, це, так звані, генітивні ТС. Більша частина таких сполук виражає атрибутивні відношення, напр.: *сертифікат якості, громадяни України, пункти пропуску, права власника, партія товару, платник податків, декларант товарів, країна відправлення, вага бруто, вага нетто, власник товару, предмети контрабанди*. Частина ТС, до складу яких входять віддієслівні іменники або іменники зі значенням опрідметненої дії в ролі стрижневого слова, виражають об’єктні відношення, напр.: *переміщення товарів, перевезення пасажирів, контрольованість переміщення, подання декларації, здійснення верифікації, ідентифікація декларанта, ідентифікація товарів, верифікація сертифікатів, класифікація товарів, перехід ризиків, справляння податків* [7].

Модель “іменник у Н. відм. + іменник в інших відм. з прийменником” в українській митній термінології менш продуктивна (8 %). Субстантивно-субстантивні ТС, побудовані за цією моделлю, також виражають атрибутивні відношення, напр.: *репутація на ринку, особи без громадянства, справа про правопорушення, боротьба з контрабандою, інспекція перед вивантаженням, співучасть у злочині* [13] тощо.

У складі митних двокомпонентних субстантивно-субстантивних ТС є певна кількість терміноодиниць, які пишуться через дефіс, і в яких реалізуються апозитивні відношення на основі корелятивного зв’язку [20, с. 31]. До складу термінів-словосполучень вони зараховані, на підставі того, що, по-перше, обидва їх компоненти відмінюються (*особа-резидент – особи-резидента – особі-резиденту* і т. д.), по-друге, в їх складі можна виділити стрижневий компонент та компонент-прикладку (*контрагент-нерезидент, громадяни-резиденти, лист-роз’яснення, громадяни-підприємці, рахунок-проформа, країни-сусіди*).

За своїми якісними характеристиками компоненти термінологічного словосполучення мають різний ступінь термінологічності [6, с. 172]. У цьому зв’язку серед двокомпонентних ТС митної справи можна виділити такі групи:

1) ТС, у яких обидва компоненти мають термінологічний характер (*контракт бартерний, фінансовий лізинг, адвалерне мито, тарифні квоти, товарна підсубпозиція, ідентифікація декларанта, валютний демпінг, класифікатор документів, митний брокер, фактурна вартість, субсидований імпорт* [12; 13] тощо);

2) ТС, окремі компоненти яких, взяті ізольовано, можуть і не бути термінами: а) означуване – термін, а атрибут може мати нетермінологічний характер (*готова продукція, змішані закони, подібні товари, вільний обіг, відкрита ліцензія, усне декларування* [7; 12; 13] тощо); б) атрибут – термін, а означуване – загально-вживане слово (*гарантійний випадок, гуманітарна допомога, місце декларування, митна справа, нетарифний бар’єр, ринковий простір, вантажне місце, доглядовий*

стелаж, давальницькі умови [12; 13; 14] тощо); в) обидва компоненти, вжиті окремо, можуть бути загальнозживаними словами (*відбитки пальців, ручна поклажа, відкритий дозвіл, особиста безпека, перехід ризиків, повітряний простір* [13] тощо).

Поодинокими випадками у досліджуваній групі термінів зустрічаються номінації тих самих понять за допомогою різних синтаксичних моделей, що свідчить про їх неусталеність у терміносистемі, наприклад: *ринок товару* (N+N) – *товарний ринок* (A+N), *договір концесії* (N+N) – *концесійний договір* (A+N) та ін. Наведені номінації є синтаксичними синонімами, які демонструють конкурентні відношення між субстантивно-субстантивними та субстантивно-ад'єктивними ТС. Як відомо, синонімія в межах будь-якої терміносистеми – явище небажане, і в даному випадку більш доцільним варіантом вважаємо зживання субстантивно-ад'єктивних термінологічних словосполучень, як таких, що найбільш послідовно виражають атрибутивні відношення у термінологічних номінаціях митної справи.

Отже, досліджувані двокомпонентні митні терміносполучення представлені двома продуктивними моделями: A + N (59%) та N + N (41%). Як засвідчив проведений аналіз, утворення двокомпонентних ТС у терміносистемі митної справи відбувається найчастіше шляхом додавання до однослівних термінів пояснювальних компонентів. На формальному рівні це знаходить вираження в тому, що до терміна-іменника з родовим значенням додається атрибутивний компонент (прикметник, дієприкметник, іменник), який і надає новоутвореній терміносполуці видового значення. Так на основі базисних термінів створюються термінологічні парадигми, наприклад: *валюта – валюта іноземна, валюта національна, валюта платежу, валюта угоди, валюта України; ліцензія – ліцензія антидемпінгова, ліцензія компенсаційна, ліцензія спеціальна, ліцензія відкрита (індивідуальна), ліцензія генеральна, ліцензія експортна (імпортна), ліцензія разова (індивідуальна)* і под. Такий спосіб утворення похідних двокомпонентних термінів-словосполучень знаходить реалізацію на наступних етапах термінотворення, коли шляхом повторного означення двокомпонентних ТС створюються трикомпонентні термінологічні словосполучення.

Актуальність подальшого вивчення термінотворчого потенціалу різних способів творення термінів (зокрема, синтаксичного) у митній терміносистемі, зумовлена перш за все потребами термінологічного регулювання у цій сфері професійної діяльності й необхідністю кодифікації галузевої термінологічної лексики.

РЕЗЮМЕ

В статье осуществляется анализ особенностей синтаксического способа образования терминов таможенного дела в украинском языке. Основное внимание сосредоточено на двухкомпонентных терминологических номинациях. Определяются семантико-синтаксические особенности наиболее продуктивных структурно-семантических моделей. Предлагаются способы преодоления нормативных несоответствий на этом уровне терминосистемы.

Ключевые слова: таможенная лексика, термин, терминологическая номинация, терминосистема, структурно-семантическая модель.

SUMMARY

The features of syntactic way of formation of customs terms in Ukrainian language have been analyzed. The focus is on two-component terminology nominations. Semantic and syntactic features of the most productive models have been determined. The ways to overcome the normative discrepancy at this level of terminology system have been suggest.

Key words: custom vocabulary, term, terminology nomination, terminology system, structural and semantic model.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Овсейчик, С. В. Формування української екологічної термінології [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. н / С. В. Овсейчик – К., 2006. – 19 с.
2. Симоненко, Л. О. Формування української біологічної термінології [Текст] : монографія / Л. О. Симоненко. – К. : Наукова думка, 1991. – 152 с.
3. Чумак, О. Г. Структурно-компонентна організація фінансово-бухгалтерських терміносполучень в українській мові [Текст] : дис. ... к. філол. н. / О. Г. Чумак. – К., 1998. – 189 с.
4. Чушкова, О. В. Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект) [Текст] : автореф. дис. ... к. філол. н. / О. В. Чушкова – Харків, 2003. – 18 с.
5. Шапран, Д. П. Двокомпонентні терміносполучення у сучасній українській маркетинговій терміносистемі [Текст] / Д. П. Шапран // Наукові записки. Серія : Філологічні науки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка – Кіровоград, 2009. – Вип. 81 (3). – С. 192-196.
6. Панько, Т. І. Українське термінознавство [Текст] / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк : підручник. – Л. : Світ, 1994. – 216 с.
7. Митний кодекс України [Текст] / [відповід. за вип. С. В. Карплюк] – Х. : Одиссей, 2007. – 215 с. – (Серія: Закони України).
8. Лингвистическая сущность и аспекты номинации [Текст] / А. А. Уфимцева, Э. С. Азнаурова, Е. С. Кубрякова, Н. Телия // Языковая номинация (Общие вопросы) / АН СССР, Ин-т языкознания, [А. А. Уфимцева и др.] – М.: Наука, 1977. — С. 7-98.
9. Федорченко, Е. А. Становление и развитие терминологической лексики таможенного дела в русском языке [Текст] : монографія / Е. А. Федорченко. – М. : Моск. гос. обл. ун-т, 2004. – 248 с.
10. Кожин, А. Н. О характере взаимоотношений в терминологических выражениях [Текст] / А. Н. Кожин // Современная русская лексикография. – Л.: Наука, 1977. – С. 79-88.
11. Головин, Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах / Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин. – М. : Высш. шк., 1987. – 104 с.
12. Митне право України : навч. посібник [Текст] ; за ред. В. В. Ченцова. – К. : Істина, 2007. – 378 с.
13. Основи митної справи в Україні : підручник [Текст] ; за ред. П. В. Пашка. – К. : Знання, 2008. – 651 с.
14. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування : зб. док. [Текст] ; упоряд. : П. В. Пашко, В. П. Науменко. – Київ : Знання, 2004. – 1173 с.
15. Вихованець, І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
16. Михайлинин, Б. П. Усталеність як неодмінний показник складних термінів [Текст] / Б. П. Михайлинин // Мовознавство. – 1999. – № 4-5. – С.48-50.
17. Денисенко, С. Н. Формування в українській науково-технічній термінології термінів з дієприкметниками та віддієслівними прикметниками [Текст] / С. Н. Денисенко // Українська термінологія і сучасність : зб. наукових праць. – Харків, 2003. – С.47-50.
18. Пономарів, О. Д. Культура слова : Мовностилістичні поради : Навч. посібник [Текст] / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.

19. Антоненко-Давидович, Б. Д. Як ми говоримо [Текст] / Б. Д. Антоненко-Давидович. — К. : Укр. кн., 1997. — 336 с.
20. Колоїз, Ж. В. Оказіональна деривація: теоретичний та функціонально-прагматичний аспекти : автореф. дис. ... д. філол. наук. / Ж. В. Колоїз, НАН України, Ін-т укр. мови. — К., 2007. — 41 с.